

โครงการตำรากองทุนส่งเสริมการวิจัย

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2567

นราเขต ยิ้มสุข.

จิตวิทยากับสังคมสงเคราะห์ = *Psychology and Social Work.*

1. จิตวิทยาสังคม. 2. สังคมสงเคราะห์.

HM1033

ISBN 978-616-602-175-2

ลิขสิทธิ์ของรองศาสตราจารย์ ดร.นราเขต ยิ้มสุข

สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนกุมภาพันธ์ 2568

จำนวน 50 เล่ม

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

99 หมู่ 18 อาคารโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12121

โทร. 085-112-6081, 085-112-6968

<http://thammasatpress.tu.ac.th>, e-mail: unipress@tu.ac.th

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ออกแบบปกโดย: ศิริพงษ์ สวัสดิ์สันติสุข

ราคาเล่มละ 340.- บาท

ประเภท

วิธีการใช้งาน

คำแนะนำในการใช้หรือการเก็บรักษา

ค่าเดือน/ข้อห้ามใช้/ข้อควรระวัง

วันเดือนปีที่หมดอายุ

หนังสือ

ใช้เพื่อการอ่าน

ควรเก็บในที่พ้นแสงแดด ควรเก็บในที่แห้ง

ห้ามวางไว้ใกล้ไฟ/ห้ามเปียกน้ำ

พ.ศ. 2574

สารบัญ

สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(12)
คำนำ	(13)
บทที่ 1 พื้นฐานจิตวิทยากับสังคมสงเคราะห์	1
วัตถุประสงค์การเรียนรู้	1
บทนำ	2
ความหมายของจิตวิทยา	2
ความหมายของสังคมสงเคราะห์	3
จิตวิทยากับสังคมสงเคราะห์	4
การประยุกต์ใช้จิตวิทยากับการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์	6
การสังคมสงเคราะห์รายบุคคล (Social Case Work)	7
การสังคมสงเคราะห์กลุ่ม (Social Group Work)	8
การสังคมสงเคราะห์ชุมชน (Community Social Work)	8
การสังคมสงเคราะห์ผ่านนโยบายสังคม (Social Policy)	9
การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์เชิงวิจัย (Social Work Research)	10
การให้การปรึกษาและการบำบัด (Counseling and Therapy)	11
บทสรุป	12
คำถามท้ายบท	13
เอกสารอ้างอิง	14
บทที่ 2 จิตวิทยาพัฒนาการกับสังคมสงเคราะห์	15
วัตถุประสงค์การเรียนรู้	15
บทนำ	16
ความสำคัญของจิตวิทยาพัฒนาการในงานสังคมสงเคราะห์	16
ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับงานสังคมสงเคราะห์	19
ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ของ Sigmund Freud	19
ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคม (Psychosocial Development Theory) ของ Erik Erikson	20
ทฤษฎีความผูกพัน (Attachment Theory) ของ John Bowlby และ Mary Ainsworth	22

ทฤษฎีการพัฒนาการรู้คิด (Cognitive Development Theory)	
ของ Jean Piaget	24
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory)	
ของ Albert Bandura	26
ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanistic Theory) ของ Abraham Maslow	
และ Carl Rogers	27
ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development Theory)	
ของ Lawrence Kohlberg	30
การพัฒนาในช่วงชีวิตและการเปลี่ยนแปลงตามวัย	33
การพัฒนาตลอดช่วงชีวิต (Life-span Development)	33
บทบาทของสังคมสงเคราะห์ในการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงตามวัย	35
บทสรุป	36
คำถามท้ายบท	37
เอกสารอ้างอิง	38
บทที่ 3 จิตวิทยาการให้การปรึกษากับสังคมสงเคราะห์	40
วัตถุประสงค์การเรียนรู้	40
บทนำ	41
นิยามการให้การปรึกษา	41
ความสัมพันธ์ระหว่างการให้การปรึกษากับงานสังคมสงเคราะห์	44
คุณลักษณะของนักให้การปรึกษา	45
ทฤษฎีสำคัญในการให้การปรึกษา	50
การให้การปรึกษาแบบจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic)	50
การให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมบำบัด (Behavioral therapy)	56
การให้การปรึกษาแบบเกสตัลท์ (Gestalt therapy)	62
การให้การปรึกษาโดยยึดผู้ใช้บริการเป็นศูนย์กลาง (Person-centered)	66
การให้การปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม	
(Rational emotive behavior therapy: REBT)	71
การให้การปรึกษาแบบการรู้คิดและพฤติกรรม	
(Cognitive behavior therapy: CBT)	75
การให้การปรึกษานบนพื้นฐานการฝึกสติ	
(Mindfulness-based cognitive therapy: MBCT)	79

การให้การปรึกษาที่เน้นความเมตตา (Compassion-focused therapy: CFT)	81
ทักษะการให้การปรึกษาสำหรับงานสังคมสงเคราะห์	82
จรรยาบรรณของนักให้การปรึกษา	85
บทสรุป	87
คำถามท้ายบท	88
เอกสารอ้างอิง	89
บทที่ 4 จิตวิทยากับอาชญาวิทยา	92
วัตถุประสงค์การเรียนรู้	92
บทนำ	93
ความหมายของอาชญากรรม	93
จิตวิทยากับการเกิดอาชญากรรม	94
กระบวนการทัศน์การวิเคราะห์อาชญากรรม	96
มุมมองวิวัฒนาการ (Evolutionary Approaches)	96
มุมมองโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (Social-Structural and Cultural Approaches)	97
มุมมองการพัฒนา (Developmental Approaches)	99
มุมมองจิตวิทยา (Psychological Approaches)	101
ปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรม	108
ขอบเขตการตอบสนองต่ออาชญากรรมในงานยุติธรรม	111
รูปแบบการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด	114
รูปแบบบำบัดด้วยการรู้คิดและพฤติกรรม (Cognitive Behavioral Treatment)	114
โมเดลความเสี่ยง ความต้องการ และการตอบสนอง (The Risk-Need-Responsivity Model)	115
บทสรุป	117
คำถามท้ายบท	118
เอกสารอ้างอิง	119
บทที่ 5 จิตวิทยาชุมชนกับสังคมสงเคราะห์	121
วัตถุประสงค์การเรียนรู้	121
บทนำ	122
ประวัติและพัฒนาการของจิตวิทยาชุมชน	122

ความหมายของจิตวิทยาชุมชน	124
ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน	125
ประเภทของชุมชน	126
ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (Sense of Community)	127
ความสำคัญของชุมชน	131
ทฤษฎีสำหรับจิตวิทยาชุมชน	134
ทฤษฎีระบบนิเวศ (Ecological Systems Theory)	134
ทฤษฎีการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment Theory)	136
ทฤษฎีความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice Theory)	138
ทฤษฎีการป้องกัน (Prevention Theory)	139
การป้องกันปัญหาพฤติกรรมและการส่งเสริมสมรรถนะทางสังคม	140
การป้องกันและการส่งเสริม	140
ความเสี่ยงและความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Risk and Resiliency)	142
ตัวอย่างของโปรแกรมการป้องกันและส่งเสริมที่ประสบความสำเร็จ	143
บทสรุป	146
คำถามท้ายบท	148
เอกสารอ้างอิง	149

บทที่ 6 จิตวิทยาสังคมกับสังคมสงเคราะห์ 152

วัตถุประสงค์การเรียนรู้	152
บทนำ	153
ความสำคัญของจิตวิทยาสังคมในงานสังคมสงเคราะห์	153
การโน้มน้าวใจและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Persuasion and Attitude Change)	154
อิทธิพลทางสังคม (Social Influence)	156
พฤติกรรมเอื้อสังคม (Prosocial Behaviour)	158
ความก้าวร้าว (Aggression)	160
อคติและการกีดกัน (Prejudice and Discrimination)	162
การรู้คิดทางสังคม (Social Cognition)	163
ตัวตนและอัตลักษณ์ทางสังคม (Self and identity)	165
แรงจูงใจทางสังคม	167
พลวัตกลุ่มทางสังคม	169
การขัดเกลาทางสังคม	172

บทสรุป	174
คำถามท้ายบท	175
เอกสารอ้างอิง	176
บทที่ 7 จิตวิทยากับสหภาพแรงงาน	179
วัตถุประสงค์การเรียนรู้	179
บทนำ	180
จิตวิทยา สหภาพแรงงาน กับสังคมสงเคราะห์	180
โครงสร้างองค์การและสหภาพ	181
โครงสร้างขององค์การ	182
โครงสร้างของสหภาพ	183
กระบวนการรวมตัวเป็นสหภาพ	187
ลักษณะบุคลิกภาพและความเชื่อเกี่ยวกับงาน	188
ปัจจัยเชิงมหภาคที่ทำนายพฤติกรรมการรับรองสหภาพ	189
ปัจจัยเชิงจุลภาคที่ทำนายพฤติกรรมการรับรองสหภาพ	191
การสร้างแบบจำลองเจตนาและการตัดสินใจลงคะแนนเสียงต่อสหภาพแรงงาน	192
ความผูกพันและการมีส่วนร่วมของสหภาพ	193
ลักษณะของความผูกพันต่อสหภาพแรงงาน	194
ผลของความผูกพันต่อสหภาพแรงงาน	194
ลักษณะของการมีส่วนร่วมในสหภาพแรงงาน	195
ผลของการมีส่วนร่วมในสหภาพแรงงาน	196
สหภาพกับพฤติกรรมองค์การ	197
ผลลัพธ์หลักของการเจรจาต่อรองร่วม	198
ผลลัพธ์รองของการเจรจาต่อรองร่วม	200
ภาวะผู้นำในสหภาพ	203
ประเภทของผู้นำสหภาพแรงงาน (Styles of Leadership)	204
งานที่มีคุณค่า (Decent work)	207
บทสรุป	209
คำถามท้ายบท	210
เอกสารอ้างอิง	211

บทที่ 8 แนวโน้มและการประยุกต์ใช้จิตวิทยากับสังคมสงเคราะห์	214
วัตถุประสงค์การเรียนรู้	214
บทนำ	215
แนวโน้มที่สำคัญในอนาคต	215
แนวทางการประยุกต์ใช้	220
บทสรุป	222
คำถามท้ายบท	223
เอกสารอ้างอิง	224
บรรณานุกรม	225
ดรชรชนี	239

สารบัญตาราง

ตารางที่ 2.1	ขั้นตอนการพัฒนาตามทฤษฎีของ Erikson	21
ตารางที่ 2.2	ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development Theory) ของ Lawrence Kohlberg	31
ตารางที่ 2.3	พัฒนาการจิตอาสาตามบริบทของประเทศไทย	32
ตารางที่ 3.1	สรุปความหมายของการให้การปรึกษาตามข้อสมมติฐาน	43
ตารางที่ 3.2	องค์ประกอบของนักให้การปรึกษาทางอาชีพจากการกำหนดกรอบสมรรถนะทางอาชีพ	47
ตารางที่ 3.3	ทฤษฎีการให้การปรึกษาสำหรับงานสังคมสงเคราะห์และแนวคิดพื้นฐาน	51
ตารางที่ 3.4	เทคนิคที่อาศัยหลักการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning)	61
ตารางที่ 3.5	Irrational Beliefs 10 ข้อหลัก	74
ตารางที่ 3.6	ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทผ่านกระบวนการการให้การปรึกษา	85
ตารางที่ 4.1	โมเดลคุณลักษณะบุคลิกภาพ 5 มิติ	104
ตารางที่ 4.2	ความผิดปกติทางจิตที่ปรากฏในคู่มือวินิจฉัยและสถิติสำหรับความผิดปกติทางจิต (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM) ฉบับที่ 5	107
ตารางที่ 4.3	ปัจจัยเสี่ยงที่มีความสำคัญต่อผลลัพธ์พฤติกรรมต่อต้านสังคม	110
ตารางที่ 4.4	ขอบเขตการลงโทษและการถูกตัดสินโทษ	112
ตารางที่ 5.1	องค์ประกอบของความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	129
ตารางที่ 5.2	โครงการลดพฤติกรรมเสี่ยงเด็กและเยาวชนในชุมชน	133
ตารางที่ 5.3	ลักษณะเฉพาะของบุคคลและบริบทที่เกี่ยวข้องกับความยืดหยุ่นทางจิตใจ	143
ตารางที่ 5.4	กรณีศึกษากระบวนการเสริมสร้างพลังทางจิตวิทยา (Psychological Empowerment)	145
ตารางที่ 7.1	มิติของโครงสร้างองค์การ	183
ตารางที่ 7.2	กรณีศึกษาโครงสร้างและบทบาทของสหภาพแรงงาน United Auto Workers (UAW)	186
ตารางที่ 7.3	กรณีศึกษาพฤติกรรมในที่ทำงานที่เป็นปฏิปักษ์ (Counterproductive Work Behavior: CWB)	202

สารบัญภาพ

ภาพที่ 2.1 ลำดับชั้นความต้องการ (Hierarchy of Needs) ของ Abraham Maslow	28
ภาพที่ 3.1 องค์ประกอบของคุณลักษณะของนักให้การรักษาทางอาชีพ	49
ภาพที่ 4.1 ประเด็นที่ต้องอธิบายเพื่อทำความเข้าใจอาชญากรรม	95
ภาพที่ 5.1 โมเดลระบบนิเวศวิทยา (Ecological Systems Theory)	135
ภาพที่ 7.1 แบบจำลองการตัดสินใจเข้าร่วมสหภาพแรงงาน	193
ภาพที่ 7.2 ประเภทของพฤติกรรมผู้นำ	206